
GAMINIŲ IR (AR) PAKUOČIŲ ATLIEKŲ SUTVARKYMO ĮRODANČIŲ DOKUMENTŲ IŠRAŠYMO TEISINIO REGLAMENTAVIMO YPATUMAI IR PROBLEMINIAI ASPEKTAI

Greta Česnaitytė

*Mykolo Romerio universiteto Viešosios teisės institutas
Ateities g. 20, LT-08303, Vilnius
Telefonas (8 5) 271 4625
El.paštas: greta.cesnaityte@gmail.com*

DOI: 10.13165/PSPO-19-23-03

Anotacija. Straipsnyje nagrinėjama kolektyviai tvarkomų gaminių ir (ar) pakuočių atliekų, išskyrus užstato sistemoje surinktų, sutvarkymo įrodančių dokumentų išrašymo tvarka, gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių rūšys, nurodoma kurie gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodantys dokumentai yra vertinami plačiau, o kurie siaurąja prasme, gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodantys dokumentai taip pat yra išskiriami į rūšis pagal subjektus, kurie juos išrašo, statusą bei jų vaidmenį. Straipsnyje analizuojami galiojusios gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymo įrodančių dokumentų išrašymo tvarkos įtvirtinti teisės aktų pakeitimai, nurodomos priežastys dėl būtinumo koreguoti po įtvirtintų teisės aktų pakeitimų išgaliojusią gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymo įrodančių dokumentų išrašymo tvarką bei dėl atliktų teisės aktų pakeitimų atsiradusias spragas ir galimai kylančias problemas, pateikiami pasiūlymai dėl teisinio reglamentavimo gaminių ir (ar) pakuočių atliekų tvarkymo sistemoje tobulinimo.

Pagrindinės sąvokos: pakuočių atliekos, gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodantys dokumentai, gamintojų ir importuotojų organizacijų patvirtinimai, atliekų rūšių ar laikytojų susiejantys palidijimai.

ĮVADAS

Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo (toliau- „**Atliekų tvarkymo įstatymas**“) 2 str. 30 d. yra numatyta, kad gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodantys dokumentai yra „Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyti dokumentai, patvirtinantys gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą“¹. To paties straipsnio 31 d. skelbiama, kad gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymas – „gaminių ir (ar) pakuočių atliekų surinkimas ir perdirbimas arba gaminių ir (ar) pakuočių atliekų surinkimas ir naudojimas pagal Vyriausybės nustatytą užduotį (gaminių ir (ar) pakuočių atliekų šalinimas nėra sutvarkymas). Gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymo reikalavimus nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija“². Lietuvos Respublikos pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymo (toliau- „**Pakuočių ir**

¹ „Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas, Nr.VIII-787“, TAR, žiūrėta 2019 m. rugsėjo 2 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8D38517814F1/PtLcdOCFGB>.

² „Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas, Nr.VIII-787“.

pakuočių atliekų tvarkymo įstatymas³) 2 str. 11 d. numatyta, kad pakuočių atliekų sutvarkymą įrodantys dokumentai – „Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyti dokumentai, patvirtinantys susidariusių pakuočių atliekų sutvarkymą“³, o 12 d. pateikiama, kas turi būti laikoma pakuočių atliekų sutvarkymu – tai „Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka pakuočių atliekų surinkimas ir perdirbimas arba surinkimas ir naudojimas pagal Vyriausybės nustatytą užduotį (pakuočių atliekų šalinimas nėra sutvarkymas)“⁴.

Kaip matyti, tiek Atliekų tvarkymo įstatyme, tiek Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatyme yra numatyta, kad gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodantys dokumentai patvirtina gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą, kuris reiškia konkrečių atliekų tvarkymo veiklą atlikimą: surinkimą ir perdirbimą (arba naudojimą pagal Vyriausybės nustatytą užduotį)⁵. Dvi skirtingos atliekų tvarkymo veiklos turi būti įvykdytos jas teisės aktų nustatyta tvarka turinčių teisę atlikti atliekų tvarkytojų, kurie atlikę aptariamą gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą išrašo gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančius dokumentus.

Remiantis Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymo 7 str. 3 d., „gamintojai ir importuotojai privalo Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo nustatyta tvarka mokėti mokesčių už aplinkos teršimą pakuočių atliekomis, jeigu nevykdo Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytų pakuočių atliekų tvarkymo užduočių“⁶.

Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo (toliau- „**Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymas**“⁷) 6 straipsnio 7 ir 8 dalyse nurodyta, kad apmokestinamųjų gaminių sąrašas ir mokesčio už aplinkos teršimą šių gaminių atliekomis tarifai pateikti šio įstatymo 3 priedėlyje, o apmokestinamosios pakuotės rūšys ir mokesčio už aplinkos teršimą pakuotės atliekomis tarifai pateikti šio įstatymo 4 priedėlyje⁷. Paminėtina ir tai, kad atsakomybė gamintojams ir importuotojams mokėti mokesčius už aplinkos teršimą gaminių ir (ar) pakuočių

³ „Lietuvos Respublikos pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymas, Nr.IX-517“, TAR, žiūrėta 2019 m. rugsėjo 3 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.9D1ADB9E1518/dsEgEEEnzsU>.

⁴ „Lietuvos Respublikos pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymas, Nr.IX-517“.

⁵ Atkreipiamas dėmesys, kad gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymo nereikėtų maišyti su atliekų tvarkymu, į kurį įeina daug daugiau atliekų tvarkymo veiklų, nei kad į gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą, t. y. į atliekų tvarkymo sąvoką įeina tokios atliekų tvarkymo veiklos kaip „atliekų surinkimas, vežimas, naudojimas ir šalinimas, šių veiklų organizavimas ir stebėseną, šalinimo vietų vėlesnė priežiūra, įskaitant, kai minėtus veiksmus atlieka prekiautojas atliekomis ar tarpininkas“.

⁶ „Lietuvos Respublikos pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymas, Nr.IX-517“.

⁷ „Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymas, Nr.VIII-1183“, TAR, žiūrėta 2019 m. rugsėjo 4 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.FFF9AE9162EE/wURCGnshVm>.

atliekomis kyla iš jų teisės aktuose įtvirtintos pareigos, susijusios su į vidaus rinką išleistų gaminių⁸, tapusių atliekomis, sutvarkymu.

Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo 5 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad „*gamintojai ir importuotojai atleidžiami nuo mokesčio už aplinkos teršimą gaminių ir (ar) pakuotės atliekomis už tą gaminių ir (ar) pakuotės kiekį, kuris proporcingas įvykdytos Vyriausybės nustatytos gaminių ir (ar) pakuotės atliekų naudojimo ir (ar) perdirbimo užduoties daliai. Norėdami pasinaudoti šia mokesčio lengvata, gamintojai ir importuotojai Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka turi pateikti dokumentus, patvirtinančius šių gaminių ar pakuotės atliekų perdirbtą ar panaudotą energijai gauti kiekį*“⁹.

Taigi, būtent atliekų tvarkytojų išrašytų gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų pagrindu, pagrindžiančiu nustatytų gaminių ir (ar) pakuočių atliekų tvarkymo užduočių įvykdymą, gamintojai ir importuotojai gali pasinaudoti mokesčio už aplinkos teršimą gaminių ir (ar) pakuočių atliekomis lengvata ir nemokėti Mokesčio už aplinkos teršimo įstatyme nustatytų mokesčių už aplinkos teršimą gaminių ir (ar) pakuočių atliekomis. Todėl svarbu, ne abstrakčiai aptarti gamintojų ir importuotojų pareigas dėl gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymo, bet išnagrinėti teisės aktuose įtvirtintą gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų, kurių pagrindu gamintojai ir importuotojai gali nemokėti mokesčio už aplinkos teršimą pakuotės atliekomis, išrašymo tvarką, galimai kylančias problemas bei pateikti pasiūlymus dėl teisinio reglamentavimo tobulinimo, kas ir bus atliekama šiame straipsnyje.

Nemažai autorių, nagrinėdami tam tikras atliekų tvarkymo sritis, viena, ar kita forma, yra aptarę ir pakuočių atliekų ir gamintojų ir importuotojų atsakomybės dėl išleidžiamų į rinką gaminių, virtusių atliekomis, temas, pvz., R. Minalgos monografijoje „*Atliekų šalinimo logistika*“¹⁰ galima rasti aptariamą pakuočių atliekų tvarkymo Lietuvoje pradžią, E. Monkevičiaus vadovėlyje „*Aplinkosaugos teisė*“ buvo aptariamas pakuočių atliekų tvarkymo reguliavimas bei gamintojų ir importuotojų pareiga imtis dėl tokių atliekų tvarkymo ir

⁸ Beje, paminėtina ir tai, kad Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo Nr. VIII-1183 pakeitimo įstatymo projektu yra siekiama įtvirtinti diferencijuotus mokesčius už aplinkos teršimą pakuotės atliekomis, priklausomai nuo to, ar gamintojai ir importuotojai į rinką išleidžia perdirbamas ar neperdirbamas pakuotes, ir taip skatinti gamintojus ir importuotojus į rinką išleisti tik perdirbamas gaminių pakuotes. „Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo Nr. VIII-1183 pakeitimo įstatymas, Nr. 19-8584(2)“, LRS, žiūrėta 2019 m. rugsėjo 12 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/edd4f7c0c99811e9a56df936f065a619?fwid=oo0hlh6h>.

⁹ „Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymas, Nr. VIII-1183“.

¹⁰ Rimgaudas Minalga, *Atliekų šalinimo logistika* (Justitia, 2010), 31-35 .

Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytų užduočių įvykdymo¹¹, A. Pasvenskienė ir B. Pranevičienė tyrė atliekų prevencijos institutą, kuris aktualus nagrinėjant ir pakuočių atliekų teisinį reglamentavimą¹², D. Bereikienė ir E. Štareikė tyrė atliekų rūšiavimo teisinį reglamentavimą bei aptarė Vokietijos praktiką dėl pakuočių atliekų tvarkymo¹³, D. Bereikienė nagrinėjo pakuočių atliekų tvarkymo niuansus¹⁴, L. Žilinskienė aptarė savivaldybių bei gamintojų ir importuotojų sutartimis grįstą bendradarbiavimą dėl komunalinių atliekų, į kurias patenka ir gaminių ir (ar) pakuočių atliekos, tvarkymo¹⁵. Tačiau pasirinktu gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymo įrodančių dokumentų išrašymo tvarkos teisinio reglamentavimo aspektu nėra jokios lietuvių autorių analizės, todėl straipsnio tema yra aktuali tiek teoriniame, tiek praktiniame lygmenyje.

Straipsnio tikslas – pateikti analizę dėl gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymo įrodančių dokumentų išrašymo tvarkos ypatumų ir problematikos.

Straipsnio objektas – įrodančių dokumentų dėl gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymo išrašymo tvarka bei gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymo įrodančių dokumentų rūšys.

Straipsnio metodai: rengiant straipsnį naudoti sisteminis, kuris svarbus nustatant tiriamo objekto ryšį su kitomis atliekų tvarkymo sritimis, duomenų ir dokumentų analizės, lyginamasis ir lingvistinis, padedantys išnagrinėti teisės aktus, jų projektus ir teismų praktiką, bei loginis ir apibendrinamasis, leidžiantys pateikti išvadas ir rekomendacijas, metodai.

1. GAMINIŲ IR (AR) PAKUOČIŲ ATLIEKŲ SUTVARKYMĄ ĮRODANČIŲ DOKUMENTŲ IŠRAŠYMO TVARKA

Remiantis Atliekų tvarkymo įstatymo ir Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymo nuostatomis, gamintojai ir importuotojai savo pareigas dėl apmokestinamųjų gaminių ir (ar) pakuočių atliekų tvarkymo gali vykdyti individualiai arba kolektyviai¹⁶. Kadangi kolektyvinis atliekų tvarkymas gamintojų ir importuotojų vykdomas per gamintojų ir importuotojų

¹¹ Eduardas Monkevičius ir kt., *Aplinkosaugos teisė* (Justitia, 2011), 257-260.

¹² Aušrinė Pasvenskienė ir Birutė Pranevičienė, „Atliekų prevencijos teisinis reglamentavimas“, *Visuomenės saugoma ir viešoji tvarka* 8 (2012): 156–68.

¹³ Daiva Bereikienė ir Eglė Štareikė, „Atliekų rūšiavimo teisinio reguliavimo aspektai“, *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka* 9 (2013): 45–60.

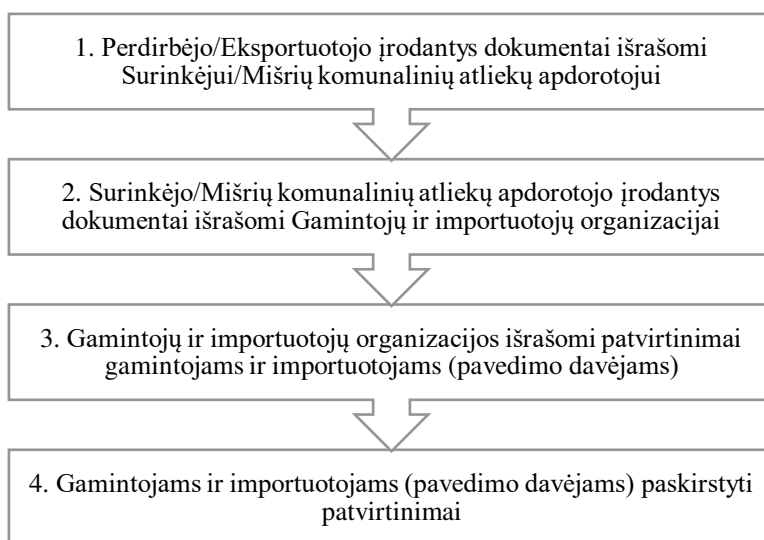
¹⁴ Daiva Bereikienė, „Pakuočių pakartotinio naudojimo valstybinio reguliavimo aspektai“, *Visuomenės saugomas ir viešoji tvarka* 7(2012 m.): 51-63.

¹⁵ Leda Žilinskienė, „Komunalinių atliekų tvarkymo sistemos organizavimo teisinis reglamentavimas: praktiniai ir teoriniai aspektai“, *Jurisprudencija* 24(2) (2017):387-408

¹⁶ „Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas, Nr.VIII-787“ 34¹⁸ straipsnis 2 d.; „Lietuvos Respublikos pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymas, Nr.IX-517“, TAR, žiūrėta 2019 m. rugsėjo 3 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.9D1ADB9E1518/dsEgEEnzsU>, 7 str. 5 d.

organizacijas, kurios į pagalbą pasitelkia atliekų tvarkytojus, labiausiai yra paplitęs bei keliantis daugiausiai klausimų (kuo daugiau sistemoje subjektų bei vykdomų procesų, tuo sudėtingesnis gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymo įrodančių dokumentų išrašymo tvarkos įgyvendinimas), toliau įrodančių dokumentų dėl gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymo dokumentų išrašymo kontekste bus gilinamasi tik į kolektyviai vykdomą gaminių ir (ar) pakuočių atliekų tvarkymą.

Atliekų tvarkymo įstatymo 34³¹ straipsnio 1 dalyje yra numatyta tai, kad atliekų tvarkytojai „išrašo gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančius dokumentus vadovaudamiesi aplinkos ministro nustatyta tvarka“¹⁷. Tai reiškia, kad Atliekų tvarkymo įstatymas daro netiesioginę nuorodą į Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymu Nr. D1-359 patvirtintą Gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų išrašymo tvarkos aprašą.

1 pav. Kolektyviai tvarkomų gaminių ir (ar) pakuočių atliekų, išskyrus užstato sistemoje surinktų, sutvarkymo įrodančių dokumentų išrašymo tvarka

(Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis iki 2018 m. lapkričio 20 d. galiojusia Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymu Nr. D1-359 redakcija)

Pagal iki 2018 m. lapkričio 20 d. galiojusią Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymu Nr. D1-359 patvirtintą Gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų išrašymo tvarkos aprašo redakciją, kolektyviai tvarkomų gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodantys dokumentai pagal bendrąją taisyklę buvo išrašomi 1 pav. pateikiama tvarka.

¹⁷ „Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas, Nr. VIII-787“.

Atkreiptinas dėmesys, kad tiek perdirbėjo, tiek eksportuotojo išrašomi įrodantys dokumentai turi tokį patį statusą, nes tiek vieno, tiek kito įrodančio dokumento pagrindu surinkėjas arba mišrių komunalinių atliekų apdorotojas galėtų išrašyti surinkėjo/mišrių komunalinių atliekų apdorotojo įrodantį dokumentą gamintojų ir importuotojų organizacijai. Tas pats pasakytina ir dėl surinkėjo, ir dėl mišrių komunalinių atliekų apdorotojo išrašomų įrodančių dokumentų, kurie nors ir yra išrašomi skirtingų atliekų tvarkytojų, turi tokį patį statusą, nes tiek vieno, tiek kito dokumento pagrindu, gamintojų ir importuotojų organizacijos galėtų išrašyti patvirtinimus gamintojams ir importuotojams (pavedimo davėjams).

Paminėtina ir tai, kad nors ir gamintojų ir importuotojų organizacijos išrašo patvirtinimus gamintojams ir importuotojams (pavedimo davėjams), gamintojų ir importuotojų organizacijos nėra įtrauktos nei į Turinčių teisę išrašyti gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančius dokumentus atliekų tvarkytojų sąrašą (toliau – „**Atliekų tvarkytojų sąrašas**“), nei į Atliekų tvarkytojų valstybinį registrą. Atsižvelgiant į tai, jog teisė išrašyti gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančius dokumentus yra suteikiama nuo Aplinkos apsaugos agentūros direktoriaus sprendimo įrašyti atitinkamą atliekų tvarkytoją į Atliekų tvarkytojų sąrašą priėmimo dienos¹⁸, kuris vėliau yra skelbiamas tiek Aplinkos apsaugos agentūros tinklalapyje¹⁹, tiek sprendime numatyta atliekų tvarkytojo subjekto teisė išrašyti atitinkamų gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančius dokumentus yra įregistruojama atliekų tvarkytojų valstybiniame registre (išviešinimo funkcija)²⁰, galima kelti klausimą ar

¹⁸ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymu „Dėl turinčių teisę išrašyti gaminių ir ar pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančius dokumentus atliekų tvarkytojų sąrašo sudarymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtinto tvarkos aprašo 11.1 skelbiama, kad „per 3 darbo dienas Agentūra priima ir raštu pateikia Tvarkytojui sprendimą dėl Tvarkytojo įrašymo į Tvarkytojų sąrašą ar dėl Tvarkytojų sąraše esančio Tvarkytojo duomenų patikslinimo“, o 12 punkte numatyta, kad „Tvarkytojas laikomas įrašytu į Tvarkytojų sąrašą nuo Agentūros sprendimo, nurodyto 11.1 papunktyje, pasirašymo dienos“ „Dėl Turinčių teisę išrašyti gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančius dokumentus atliekų tvarkytojų sąrašo sudarymo tvarkos aprašo patvirtinimo, Nr.184“, LRS, žiūrėta 2019 m. rugsėjo 2 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.210281/MkKGifwTuG>.

¹⁹ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymu „Dėl turinčių teisę išrašyti gaminių ir ar pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančius dokumentus atliekų tvarkytojų sąrašo sudarymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtinto tvarkos aprašo 11.2 skelbiama, kad „Agentūros sprendimai, nurodyti 11.1 papunktyje, nuo jų priėmimo nuolat skelbiami Agentūros interneto svetainėje <http://gamta.lt>“. „Dėl Turinčių teisę išrašyti gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančius dokumentus atliekų tvarkytojų sąrašo sudarymo tvarkos aprašo patvirtinimo, Nr.184“.

²⁰ 2016 m. vasario 12 d. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymo Nr. D1-86 „Dėl Atliekų tvarkytojų valstybės registro tvarkymo taisyklių patvirtinimo“ 18¹ punkte numatyta, kad „Agentūra nuo sprendimo, nurodyto Turinčių teisę išrašyti gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančius dokumentus atliekų tvarkytojų sąrašo sudarymo tvarkos apraše, patvirtinto Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2003 m. balandžio 14 d. įsakymu Nr. 184 „Dėl Turinčių teisę išrašyti gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančius dokumentus atliekų tvarkytojų sąrašo sudarymo tvarkos aprašo patvirtinimo“, priėmimo per 5 darbo dienas pateikia į Registrą informaciją apie atliekų tvarkytojo įrašymą į Turinčių teisę išrašyti gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančius dokumentus atliekų tvarkytojų sąrašą (toliau – Tvarkytojų sąrašas) arba apie Tvarkytojų sąrašą esančio atliekų tvarkytojo duomenų patikslinimą, arba apie atliekų tvarkytojo įspėjimą apie galimą išbraukimą iš

patvirtinimai, kuriuos išrašo gamintojų ir importuotojų organizacijos yra gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodantys dokumentai ir kokių pagrindu gamintojų ir importuotojų organizacijos gali išrašyti gamintojams ir importuotojams (pavedimo davėjams) patvirtinimus dėl sutvarkytų gaminių ir (ar) pakuočių atliekų, jei jos nėra įtrauktos nei į Atliekų tvarkytojų sąrašą nei į Atliekų tvarkytojų valstybinį registrą.

Gamintojų ir importuotojų organizacijoms teisė išrašyti patvirtinimus gamintojams ir importuotojams suteikiama nuo licencijos gavimo dienos²¹ ir gamintojų ir importuotojų organizacijoms nėra reikalinga būti įtrauktoms į Atliekų tvarkytojų sąrašą ar Atliekų tvarkytojų valstybinį registrą. Manytina, tokia tvarka yra suformuluota būtent dėl to, kad gamintojų ir importuotojų organizacijos neatlieka jokių fizinių atliekų tvarkymo operacijų, tačiau tik organizuoja atliekų tvarkymo vykdymą.

Gamintojų ir importuotojų organizacijų patvirtinimai nėra tapatūs perdirbėjų/eksportuotojų ar surinkėjų/mišrių komunalinių atliekų apdorotojų išrašytiems gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodantiems dokumentams, nes jie yra išvestiniai iš gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų, nes tik pastarųjų pagrindu gali būti išrašyti gamintojams ir importuotojams (pavedimo davėjams)²². Tačiau, nepaisant to, teismų praktikoje pripažįstama, kad gamintojų ir importuotojų organizacijų išrašomi patvirtinimai vis tiek yra gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodantys dokumentai plačiąja prasme²³. Remiantis tuo, būtų galima teigti, kad siaurąja prasme gaminių ir (ar)

Tvarkytojo sąrašo, arba apie atliekų tvarkytojo įspėjimo apie galimą išbraukimą iš Tvarkytojo sąrašo panaikinimą, arba apie atliekų tvarkytojo išbraukimą iš Tvarkytojų sąrašo“. „Dėl Atliekų tvarkytojų valstybės registro tvarkymo taisyklių patvirtinimo, Nr.D1-86“, TAR, žiūrėta 2019 m. rugsėjo 2 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/bd544c80d17711e583a295d9366c7ab3/PzyekTWmEx>.

²¹ „Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas, Nr.VIII-787“, 34²³ straipsnis.

²² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2019 m. balandžio 3 d. sprendime buvo nurodyta, kad „*nors atliekų tvarkytojų išrašyti atliekų sutvarkymą įrodantys dokumentai ir licencijuotų organizacijų išrašyti patvirtinimai formaliai (t. y. formos prasme) gali būti laikomi skirtingais dokumentais, tačiau savo turiniu ir esme šie dokumentai yra itin tarpiai susiję – jie skirti patvirtinti atliekų sutvarkymą. Kitaip tariant, licencijuotų organizacijų išrašomi patvirtinimai, kuriais yra tik paskirstomi atliekų tvarkytojų išrašyti atliekų sutvarkymą įrodantys dokumentai, laikytini išvestiniais iš pastarųjų, kadangi patys savaime be pirminių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų egzistuoti negalėtų“.* „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2019 m. balandžio 3 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-6-822/2019“, Infoplex, žiūrėta 2019 m. rugsėjo 3 d., <https://www.infoplex.lt/tp/1713054>.

²³ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2019 m. balandžio 3 d. sprendime buvo nurodyta, kad „*Nors iš Aprašo nuostatų, jas vertinant lingvistiškai, iš esmės galima išskirti „patvirtinimo“ sąvoką, kaip tam tikros formos būtent licencijuotos organizacijos išduodamą dokumentą, toks išskyrimas būtų pagrįstas išimtinai tik Aprašo nuostatų, detalizuojančių Atliekų tvarkymo įstatymo, Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymo bei Mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo nuostatas, kontekste ir visiškai nereiškia, kad įstatymų leidėjas iš nurodytuose įstatymuose vartojamos „atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų“ sąvokos (plačiąja prasme), t. y. „dokumentų, patvirtinančių <...> atliekų sutvarkymą“, eliminavo organizacijų išrašomus patvirtinimus. Minėtuose įstatymuose vartojama sąvoka „atliekų sutvarkymą įrodantys dokumentai“ šiuo atveju negali būti tapatinama su sąvoka „įrodantys dokumentai“, kaip ją suprantą pareiškėjas (t. y. tik kaip atliekų tvarkytojų išrašomi dokumentai) [...].*

pakuočių atliekų sutvarkymą įrodantys dokumentai yra tik perdirbėjų/eksportuotojų ir surinkėjų/mišrių komunalinių atliekų apdorotojų išrašomi dokumentai.

Tačiau kyla klausimas, ar neseniai įtvirtinti²⁴ susiejantys paliudijimai, kurie keičia ir iki 2018 m. lapkričio 20 d. taikytą pagal bendrąją taisyklę kolektyviai tvarkomų gaminių ir (ar) pakuočių atliekų, išskyrus užstato sistemoje surinktų, sutvarkymo įrodančių dokumentų išrašymo tvarką, numatytą 1 pav., yra gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodantys dokumentai plačiau ar siaurąja prasme (manytina, vertinant skirtinga prasme, keičiasi ir pačio susiejančio paliudijimo statusas ir reikšmė gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymo sistemoje).

Pažymėtina ir tai, kad konkreti susiejančių paliudijimų sąvoka nėra įtvirtinta, tačiau sujungus kai kurias Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymu Nr.359 patvirtintų Gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų išrašymo tvarkos aprašo nuostatas, galima gauti susiejančio paliudijimo sąvoką. **Tai toks dokumentas, kurį elektroniniu būdu turi parengti ir išrašyti²⁵ „atliekų naudotojai, atliekantys pradinį apdorojimą (būtent rūšiavimą) ar atliekų laikymą (toliau- rūšiuotojai ar laikytojai) ir apie kuriuos atliekų surinkėjas ar mišrių komunalinių atliekų apdorotojas yra informavęs tvarkos aprašo nustatyta tvarka pateikdamas sutarčių su jais kopijas ir kurie tokiam atliekų surinkėjui ar mišrių komunalinių atliekų apdorotojui išrašo paliudijimus, susiejančius atliekų naudotojo (perdirbėjo) ar eksportuotojo dokumentus su atliekų surinkėjo ar mišrių komunalinių atliekų apdorotojo dokumentais“²⁶.**

Akcentuotina ir tai, kad gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų išrašymo tvarkos aprašo 3 punkte yra skelbiama, kad „*Dokumentų ir susiejančių paliudijimų*

Taigi, išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, licencijuotų organizacijų gamintojams ir importuotojams išrašomi patvirtinimai, kurie išimtinai grindžiami būtent atliekų tvarkytojų išrašytais atliekų sutvarkymą įrodančiais dokumentais, savo turiniu ir esme laikytini vienais iš „pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų“, kaip ši sąvoka apibrėžta Atliekų tvarkymo įstatyme bei Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatyme“.

„Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2019 m. balandžio 3 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-6-822/2019“.

²⁴ 2018 m. lapkričio 20 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymas „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2013 m. gegužės 20 d. įsakymo Nr. D1-359 „Dėl Gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų išrašymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“ Nr. D1-971, kuriame **pirmą kartą įtvirtinama būtinybė išrašyti dokumentus, kurie vadinami „susiejantys paliudijimai“**. „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2013 m. gegužės 20 d. įsakymo Nr. D1-359 „Dėl Gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų išrašymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“, Nr.D1-971“, LRS, žiūrėta 2019 m. rugsėjo 3 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/be3bbe00eca711e89d4ad92e8434e309>.

²⁵ „Dėl Gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų išrašymo tvarkos aprašo patvirtinimo, Nr.D1-359“, 4 punktas.

²⁶ „Dėl Gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų išrašymo tvarkos aprašo patvirtinimo, Nr.D1-359“, 2.2 punktas.

*teisėtumas ir jų duomenų teisingumas turi būti pagrįstas sąskaitomis faktūromis, PVM sąskaitomis faktūromis, važtaraščiais, perdavimo aktais ir kitais atitinkamais dokumentais. Patvirtinimai turi būti pagrįsti galiojančiais dokumentais*²⁷. Šio punkto prasme susiejantys paliudijimai yra prilyginami perdirbėjų/eksportuotojų ir surinkėjų/mišrių komunalinių atliekų apdorotojų išrašomiems dokumentams, nes jų teisėtumas turi būti pagrįstas tokiu pačiu būdu, o jau aptartų gamintojų ir importuotojų organizacijų patvirtinimų, kurie yra sutvarkymą įrodantys dokumentai plačiaja prasme, teisėtumas turi būti pagrindžiamas skirtingai.

Gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų išrašymo tvarkos aprašo 53 punkte yra numatyta, kad *„jei atliekų surinkėjai, naudotojai (perdirbėjai), eksportuotojai ir (ar) mišrių komunalinių atliekų apdorotojai išrašė dokumentus, rūšiuotojai ar laikytojai išrašė susiejančius paliudijimus pažeisdami bent vieną iš Apraše nurodytų reikalavimų, laikoma, kad dokumentai, susiejantys paliudijimai ir patvirtinimai, įskaitant išrašytus remiantis pažeidžiant minėtus reikalavimus išrašytais dokumentais ir (ar) susiejančias paliudijimais, išrašyti neteisėtai*“²⁸.

Atsižvelgiant į tai, kad tiek įrodančių dokumentų, tiek susiejančių paliudijimų teisėtumas turi būti pagrįstas tokiu pačiu būdu, bei tai, kad susiejantys paliudijimai yra naikinami tokia pačia tvarka, kaip ir perdirbėjų/eksportuotojų ir surinkėjų/mišrių komunalinių atliekų apdorotojų bei gamintojų ir importuotojų išrašomų dokumentų, o dėl to yra pripažįstami neteisėtais ir gamintojų ir importuotojų organizacijų patvirtinimai²⁹, manytina, susiejantys paliudijimai vertinami kaip gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodantys dokumentai siaurąja prasme, nors, manytina, savo esme jie yra išvestiniai.

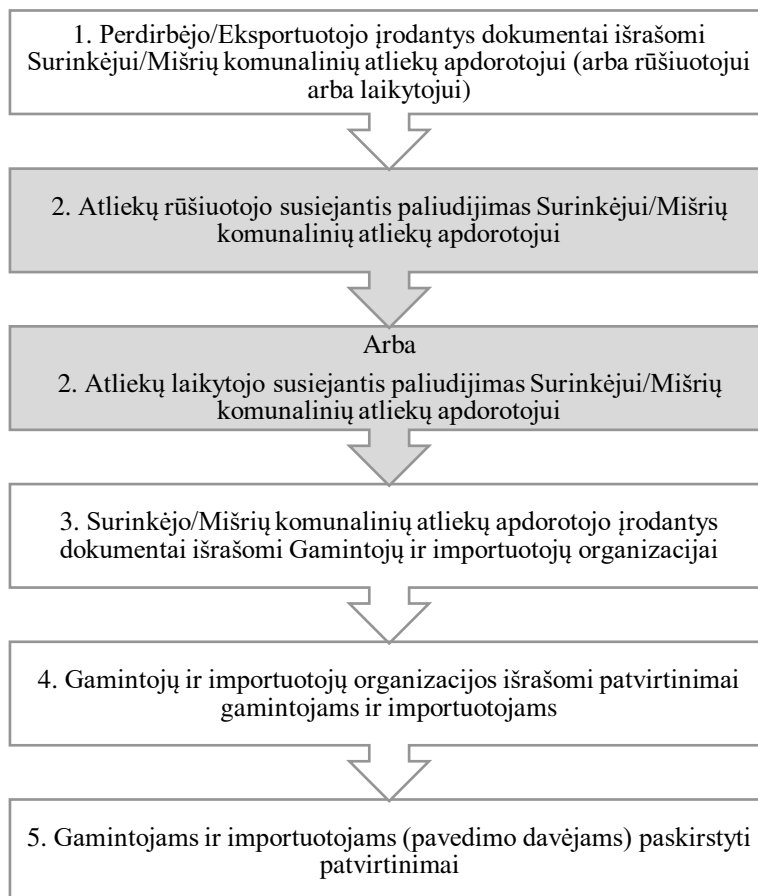
Kaip minėta, susiejančių paliudijimų išrašymo būtinybė pakeitė ir 1 pav. nurodytą pagal bendrąją taisyklę taikomą įrodančių dokumentų išrašymo tvarką, todėl 2 pav. pateikiama nuo 2018 m. lapkričio 21 d. įsigaliojusi kolektyviai tvarkomų gaminių ir (ar) pakuočių atliekų,

²⁷ „Dėl Gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų išrašymo tvarkos aprašo patvirtinimo, Nr.D1-359“, 3 punktas.

²⁸ „Dėl Gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų išrašymo tvarkos aprašo patvirtinimo, Nr.D1-359“, 53 punktas.

²⁹ „Dėl Gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų išrašymo tvarkos aprašo patvirtinimo, Nr.D1-359“, 53 punktas.

išskyrus užstato sistemoje surinktų, sutvarkymo įrodančių dokumentų su susiejančiais paliudijimais išrašymo tvarka.

2 pav. Kolektyviai tvarkomų gaminių ir ar pakuočių atliekų, išskyrus užstato sistemoje surinktų, sutvarkymo įrodančių dokumentų su susiejančiais paliudijimais išrašymo tvarka

(Šaltinis: sudaryta autoriaus, remiantis nuo 2018 m. lapkričio 21 d. įsigaliojusia Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymu Nr. D1-359 redakcija)

Atkreipiamas dėmesys, kad Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymu Nr.359 patvirtinto Gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų išrašymo tvarkos aprašo nuostatos nenumato atvejų, leidžiančių surinkėjui/mišrių komunalinių atliekų apdorotojui pasitelkti tiek atliekų rūšiuotoją tiek laikytoją, o ne tik vieną iš jų (poįstatyminiame teisės akte nurodoma alternatyva). Tad jeigu būtų pasitelkiamas ne vienas subjektas (tiek rūšiuotojas, tiek laikytojas, pvz., vienas subjektas atrūšiuoja, kitas subjektas kurį laiką pasaugo atrūšiuotas atliekas, o po to perduoda perdirbėjui), nėra aišku, koku būdu ir kam pirmasis pasitelktas subjektas (arba atliekų rūšiuotojas arba laikytojas) galėtų išrašyti susiejantį paliudijimą, t. y., ar jis turėtų išrašyti kitam subjektui (arba atliekų rūšiuotojui, arba laikytojui,

priklausomai, nuo to, iš kurio atliekos buvo perduotos perdirbėjui), ar surinkėjui/mišrių komunalinių atliekų apdorotojui. Išrašyti susiejantį paliudijimą pirmuoju atveju (kitam pasitelktam subjektui), atrodo, būtų neįmanoma, nes, kaip jau buvo išsiaiškinta, susiejantis paliudijimas gali būti išrašomas tik tuomet, kai surinkėjas arba mišrių komunalinių atliekų apdorotojas praneša apie atliekų rūšiuotoją ar laikytoją tvarkos aprašo nustatyta tvarka ir pateikia sutarčių su jais kopijas. Šios nuostatos prasme, atliekų rūšiuotojas ir laikytojas negalėtų turėti sutartinių santykių, kurių pagrindu jie vienas kitam galėtų išrašyti susiejančius paliudijimus, nes būtinas sutartinių santykių subjektas yra nurodomas surinkėjas arba mišrių komunalinių atliekų apdorotojas.

Nors vertinant tvarkos aprašo 4 punktą, kuriame numatyta, kad „*Dokumentai, susiejantys paliudijimai ir patvirtinimai gali būti išrašomi tik tiesiogiai tiems asmenims, su kuriais sudarytos atitinkamos sutartys ir jų kopijos pateiktos GPAIS*“³⁰, būtų galima sakyti, kad susiejantis paliudijimas gali būti vertinamas ir kaip dokumentas, kuris yra išrašomas ne tik surinkėjui ar mišrių komunalinių atliekų apdorotojui, bet ir kitam subjektui (arba rūšiuotojui, arba laikytojui), kuris atliko tam tikras fizines atliekų tvarkymo procedūras su tomis atitinkamomis gaminių ir (ar) pakuočių atliekomis. Atsižvelgiant į tai, tvarkos aprašo 4 punkto nuostata vertintina kolizine su 2.2 tvarkos aprašo punktu, kuriame nurodoma, kad tik surinkėjai ir mišrių komunalinių atliekų apdorotojai gali pateikti sutartis su rūšiuotojais ar laikytojais, kurių pagrindu jiems būtų išrašomi susiejantys paliudijimai.

Kaip jau aptarta, Atliekų tvarkymo įstatyme nėra eksplacitiškai nurodyta, kokia tvarka turi būti išrašomi gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodantys dokumentai, o yra pateikiamos nuorodos į poįstatyminius teisės aktus³¹. Nepaisant to, pačiame Atliekų tvarkymo įstatyme yra numatyti reikalavimai, atliekų tvarkytojams, siekiantiems turėti teisę išrašyti įrodančius dokumentus dėl gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymo. Tačiau tokiems subjektams kaip atliekų rūšiuotojai ar laikytojai Atliekų tvarkymo įstatyme jokių reikalavimų, susijusių su jų teise išrašyti įrodančius dokumentų dėl gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymo, nėra pateikiama. Atsižvelgiant į tai, susiejančių paliudijimų išrašymas yra paprastesnis nei gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymų įrodančių dokumentų, kurie yra

³⁰ „Dėl Gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų išrašymo tvarkos aprašo patvirtinimo, Nr.D1-359“, 4 punktas.

³¹ Pvz., Atliekų tvarkymo įstatymo 34³¹ straipsnis numato, kad „išrašo gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančius dokumentus vadovaudamiesi aplinkos ministro nustatyta tvarka“, 2 str. 30 d. skelbiama, kad „30. **Gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodantys dokumentai** – Vyrtausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyti dokumentai, patvirtinantys gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą“. „Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas, Nr.VIII-787“.

išrašomi perdirbėjų/eksportuotojų ar surinkėjų/mišrių komunalinių atliekų apdorotojų, nes tokiems subjektams nėra reikalinga būti įtrauktais į Atliekų tvarkytojų sąrašą, taigi ir atitikti tam tikrus Atliekų tvarkymo įstatyme ir kituose teisės aktuose keliamus reikalavimus. Manytina, tokia tvarka turėtų būti keičiama numatant, kad susiejančius paliudijimus išrašantys subjektai turi būti įtraukti į Atliekų tvarkytojų sąrašą, ypač jeigu atliekų rūšiuotojų ar laikytojų išrašomi susiejantys paliudijimai vertinami kaip gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodantis dokumentai siaurąja prasme, nes, visų pirma, atliekų rūšiuotojai ar laikytojai taip pat yra atliekų tvarkytojai, kurie, priešingai nei gamintojų ir importuotojų organizacijos, atlieka fizines atliekų tvarkymo procedūras; antra, tokiu būdu būtų užtikrinama, kad susiejančius paliudijimus išrašantys subjektai bus suinteresuoti susiejančių paliudijimų teisėtumu ir teisės išrašyti tokius dokumentus išsaugojimu (manytina, nesant suinteresuotumo, gali atsirasti daugiau surinkėjų/ mišrių komunalinių atliekų apdorotojų įrodančių dokumentų ir gamintojų importuotojų organizacijų patvirtinimų panaikinimų, nes panaikinus atliekų rūšiuotojo ar laikytojo susiejantį paliudijimą, būtų panaikinti ir surinkėjo/mišrių komunalinių atliekų apdorotojo įrodantys dokumentai bei gamintojų ir importuotojų organizacijų išrašyti patvirtinimai), kadangi tiek perdirbėjai/eksportuotojai, tiek surinkėjų/mišrių komunalinių atliekų apdorotojai turi teisę išrašyti gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančius dokumentus tik nuo jų įrašymo į Atliekų tvarkymo sąrašą dienos. Tai padėtų spręsti atsakomybės klausimus, nes panaikinus susiejantį paliudijimą atliekų rūšiuotojui ar laikytojui esant įrašytam į Atliekų tvarkytojų sąrašą, bent jau būtų priimtas priežiūrą vykdančios institucijos sprendimas dėl įspėjimo apie galimą išbraukimą iš Atliekų tvarkytojų sąrašo ir numatyti tam tikri uždaviniai, kuriuos subjektas, išrašęs pripažintą neteisėtą susiejantį paliudijimą, turi įgyvendinti; trečia, šiuo metu atliekų rūšiuotojams ir laikytojams, kurie išrašo susiejančius paliudijimus, įrodančių dokumentų išrašymo kontekste, taikoma mažiausiai reikalavimų, o tai neužtikrina atliekų tvarkytojų, dalyvaujančių gaminių ir (ar) pakuočių atliekų tvarkymo sistemoje, lygiateisiškumo.

Taip pat, manytina, rūšiuotojai, turintys išrašyti susiejančius paliudijimus, ne daug kuo skiriasi nuo naudotojo (perdirbėjo), kuris į Atliekų tvarkytojų sąrašą yra įrašytas kaip gaminių atliekų naudotojas (perdirbėjas), kuris iš tiesų atlieka tik pirminį apdorojimą (rūšiavimą) ir perduoda faktiškai naudojimo (perdirbimo) veiklą vykdančiam subjektui atlikti galutinį naudojimą (perdirbimą), todėl, tampa neaišku, ar toks naudotojas (perdirbėjas) turėtų išrašyti įrodančius dokumentus kaip naudotojas (perdirbėjas), ar kaip rūšiuotojas turėtų išrašyti susiejančius paliudijimus.

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad 2018 m. lapkričio 20 d. Lietuvos Respublikos įsakymu „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2013 m. gegužės 20 d. įsakymo Nr. D1-359 „Dėl Gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų išrašymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“ Nr. D1-971 įtvirtinus susiejančius paliudijimus, pasikeitė ir formuluotė dėl įrodančių dokumentų išrašymo, t. y., nurodoma, kad subjektai ne išrašo įrodančius dokumentus vienas kitam, o teigiama, kad subjektai „patvirtinta [...] pakuočių atliekų kieki“³². Tokia formuluotė ne tik skiriasi nuo Atliekų tvarkymo ir Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymuose įtvirtintų sąvokų, bet gali sukelti ir neaiškumą: ar tai yra išskirtinai gamintojų ir importuotojų organizacijų išrašomi patvirtinimai ar gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodantys dokumentai siaurąja prasme. Dar daugiau, Atliekų tvarkymo įstatyme anksčiau buvo įtvirtinta patvirtinimų³³, o ne įrodančių dokumentų formuluotė, tačiau Atliekų tvarkymo įstatymas buvo pakeistas ir vietoje patvirtinančių dokumentų buvo numatyta įrodančių dokumentų sąvoka, o minėtu pakeitimu³⁴ Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymu patvirtintas tvarkos aprašas vėl grįžta prie senos formuluotės – „patvirtinimai“.

Taigi, gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodantys dokumentai siaurąją prasme laikytini tik perdirbėjo/eksportuotojo įrodančiais dokumentais ir surinkėjo/mišrių komunalinių atliekų apdorojimo įrodančiais dokumentais, o plačiąja prasme, tai yra ir gamintojų importuotojų organizacijų patvirtinimai gamintojams ir importuotojams (pavedimo davėjams). Manytina, susiejantys paliudijimai taip pat vertinami kaip dokumentai siaurąja prasme. Nepaisant to, manytina, subjektai, išrašantys susiejančius paliudijimus, būdami atliekų tvarkytojais, taip pat turėtų būti įrašomi į Atliekų tvarkytojų sąrašą, kad galėtų tokius dokumentus išrašyti, nes jeigu nebus įrašyti į Atliekų tvarkytojų sąrašą, jie neturės suinteresuotumo dėl tokių dokumentų teisėtumo, galimai bus daugiau surinkėjų/ mišrių komunalinių atliekų apdorotojų įrodančių dokumentų ir gamintojų importuotojų organizacijų patvirtinimų panaikinimų.

³² Pvz., „Dėl Gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų išrašymo tvarkos aprašo patvirtinimo, Nr.D1-359“, 8 ir 9 punktai.

³³ Atliekų tvarkymo įstatymo 34²⁵ straipsnyje buvo numatyti reikalavimai atliekų tvarkytojams, kurie išrašo gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą patvirtinančius dokumentus. „Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo 2, 12, 30, 34, 34-3 straipsnių, aštuntojo-1 skirsnio pakeitimo ir papildymo, Įstatymo papildymo aštuntuoju-2, aštuntuoju-3, aštuntuoju-4, aštuntuoju-5, aštuntuoju-6, aštuntuoju-7, aštuntuoju-8, aštuntuoju-9, aštuntuoju-10 skirsniais ir 16 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymas, Nr.XI-1892“, LRS, žiūrėta 2019 m. rugsėjo 3 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.415961>.

³⁴ „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2013 m. gegužės 20 d. įsakymo Nr. D1-359 „Dėl Gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų išrašymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“, Nr.D1-971“.

2. GAMINIŲ IR (AR) PAKUOČIŲ ATLIEKŲ SUTVARKYMĄ ĮRODANČIŲ DOKUMENTŲ RŪŠYS

Pirmame šio straipsnio skyriuje aptarus gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų išrašymo tvarką, toliau bus pateikiami keli galimi tokių išrašomų dokumentų skirstymai į rūšis.

Remiantis 2 pav., dokumentus į rūšis galima skirstyti **pagal subjektus**, kurie juos išrašo: 1) perdirbėjo išrašomi įrodantys dokumentai; 2) eksportuotojo išrašomi įrodantys dokumentai; 3) atliekų rūšiuotojo išrašomi susiejantys paliudijimai; 4) atliekų laikytojo išrašomi susiejantys paliudijimai; 5) surinkėjo išrašomi įrodantys dokumentai; 6) mišrių komunalinių atliekų apdorotojo išrašomi įrodantys dokumentai; 7) gamintojų ir importuotojų išrašomi patvirtinimai.

Taip pat, kaip jau buvo aptarta pirmame šio straipsnio skyriuje, tiek perdirbėjo, tiek eksportuotojo išrašomi įrodantys dokumentai turi tokį patį statusą, nes tiek vieno, tiek kito įrodančio dokumento pagrindu surinkėjas arba mišrių komunalinių atliekų apdorotojas galėtų išrašyti surinkėjo/mišrių komunalinių atliekų apdorotojo įrodantį dokumentą gamintojų ir importuotojų organizacijai. Tas pats pasakytina ir dėl surinkėjo, ir dėl mišrių komunalinių atliekų apdorotojo išrašomų įrodančių dokumentų, kurie nors ir yra išrašomi skirtingų atliekų tvarkytojų, turi tokį patį statusą, nes tiek vieno, tiek kito dokumento pagrindu, gamintojų ir importuotojų organizacijos galėtų išrašyti patvirtinimus gamintojams ir importuotojams (pavedimo davėjams). Atsižvelgiant į tai, gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančius dokumentus galima skirstyti į rūšis **pagal jų statusą**: 1) įrodantys dokumentai, kurių pagrindu įrodančius dokumentus išrašo surinkėjai arba mišrių komunalinių atliekų apdorotojai; 2) įrodantys dokumentai, kurių pagrindu patvirtinimus išrašo gamintojų ir importuotojų organizacijos. Manytina, atliekų rūšiuotojo ar laikytojo išrašomi susiejantys paliudijimai gali būti priskirti prie pirmosios gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų rūšies pagal jų statusą, nes iš 2 pav. galima matyti, kad surinkėjas arba mišrių komunalinių atliekų apdorotojas, išrašydamas įrodančius dokumentus, turi remtis atliekų rūšiuotojo ar laikytojo susiejančiu paliudijimu.

Gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančius dokumentus galima būtų skirstyti ir **pagal jų vaidmenį**, t. y. ar tokie dokumentai savaime gali būti laikomais pagrindžiančiais atitinkamų Vyriausybės nustatytų gaminių ir (ar) pakuočių atliekų tvarkymo užduočių įvykdymą, ar vis tik yra priklausomi nuo kitų subjektų išrašomų dokumentų: 1) gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodantys dokumentai, kurie savaime pagrindžia Vyriausybės

nustatytų užduočių įvykdymą; 2) gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodantys dokumentai, kurie yra savo esme yra išvestiniai.

Prie pirmosios grupės, manytina, reikėtų priskirti perdirbėjų/eksportuotojų ir surinkėjų/mišrių komunalinių atliekų apdorotojų išrašomus dokumentus, kadangi jų dokumentai pagrindžia tiek Atliekų tvarkymo įstatyme, tiek Pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatyme įtvirtintą dviejų skirtingų atliekų tvarkymo veiklų atlikimą (surinkimas ir perdirbimas (arba naudojimas)). Antrajai grupei, manytina, priskirtini gamintojų ir importuotojų organizacijų patvirtinimai ir atliekų rūšiuotojų ar laikytojų susiejantys paliudijimai, nes jie savo esme, ypač turint omenyje teisės aktuose įtvirtintą dviejų skirtingų atliekų tvarkymo veiklų atlikimą, laikytini išvestiniais dokumentais. Nors, kaip ir minėta, manytina, susiejantys paliudijimai, kuriems tvarkos apraše taikomi tokie patys teisėtumo pagrindimo reikalavimai kaip ir perdirbėjų/eksportuotojų ir surinkėjų/mišrių komunalinių atliekų apdorotojų išrašomiems gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodantiems dokumentams, yra vertinami siaurąja prasme, nors jie savo esme ir yra išvestiniai.

Taigi, Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymu Nr.359 patvirtintų Gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų išrašymo tvarkos aprašo prasme yra skirtingų rūšių gaminių ir(ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodantys dokumentai, kuriuos į atitinkamas rūšis galima skirstyti atsižvelgiant į skirtingus tokius dokumentus išrašančius subjektus, tokių dokumentų statusą ar vaidmenį.

IŠVADOS

Pagal teismų praktiką gamintojų ir importuotojų organizacijų išrašomi patvirtinimai gamintojams ir importuotojams (pavedimo davėjams) taip pat turėtų būti traktuojami kaip gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodantys dokumentai plačiąja prasme. Remiantis tuo, perdirbėjų/eksportuotojų ir surinkėjų/mišrių komunalinių atliekų apdorotojų išrašomi gaminių ir ar pakuočių atliekų sutvarkymą įrodantys dokumentai turi būti suprantami siaurąja prasme.

Neseniai įtvirtinti susiejantys paliudijimai, kuriuos turėtų išrašyti rūšiuotojai ir laikytojai, manytina, vertinami kaip gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančiai dokumentai siaurąja prasme, nors jie savo esme yra išvestiniai. Atsižvelgiant į tai, siūlytina subjektams, išrašantiems susiejančius paliudijimus, numatyti tvarką dėl jų įrašymo į Atliekų tvarkytojų sąrašą, t. y. pakeisti tiek Atliekų tvarkymo įstatymo, tiek Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymu „Dėl turinčių teisę išrašyti gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą

įrodančius dokumentus atliekų tvarkytojų sąrašo sudarymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ Nr.184 patvirtinto tvarkos aprašo nuostatas, kuriose yra numatyti reikalavimai atliekų tvarkytojams, siekiantiems būti įrašytai į Atliekų tvarkytojų sąrašą ir turėti teisę išrašyti gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančius dokumentus, kad tokie subjektai turėtų teisinį suinteresuotumą išrašomų susiejančių paliudijimų teisėtumu. Tai, manytina, išspręstų ir galimus atsakomybės klausimus dėl tokių dokumentų panaikinimo, kurių pagrindu būtų naikinami ir surinkėjo/mišrių komunalinių atliekų apdorotojų išrašyti gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodantys dokumentai ir gamintojų ir importuotojų organizacijų išrašyti patvirtinimai gamintojams ir importuotojams (pavedimo davėjams), pvz., bent jau būtų priimtas priežiūrą vykdančios institucijos sprendimas dėl įspėjimo apie galimą išbraukimą iš Atliekų tvarkytojų sąrašo ir numatyti tam tikri uždaviniai, kuriuos subjektas, išrašęs pripažintą neteisėtą susiejančią paliudijimą, turi įgyvendinti.

Be to, net jei ir susiejančios paliudijimai būtų vertinami ne kaip gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodantys dokumentai siaurąja prasme, o plačiąja, pagal esamą teisinį reglamentavimą, subjektai, išrašantys susiejančius paliudijimus, neturi jokios pareigos papildomai įrodyti savo pajėgumų dalyvauti gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų sistemoje, priešingai nei visi kiti tokioje sistemoje dalyvaujantys subjektai. Todėl, vadovaujantis lygiateisiškumo principu, subjektai, išrašantys susiejančius paliudijimus taip pat turi būti traukiami į Atliekų tvarkytojų sąrašą.

LITERATŪRA

1. „Dėl Atliekų tvarkytojų valstybės registro tvarkymo taisyklių patvirtinimo, Nr.D1-86“. TAR. Žiūrėta 2019 m. rugsėjo 2 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/bd544c80d17711e583a295d9366c7ab3/PzyekTWmEx>.
2. „Dėl Gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų išrašymo tvarkos aprašo patvirtinimo, Nr.D1-359“. TAR. Žiūrėta 2019 m. rugsėjo 3 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.10B40EB12B50/pziVnTovqz>.
3. „Dėl Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2013 m. gegužės 20 d. įsakymo Nr. D1-359 „Dėl Gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančių dokumentų išrašymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“, Nr.D1-971“. LRS. Žiūrėta 2019 m. rugsėjo 3 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/be3bbe00eca711e89d4ad92e8434e309>.
4. „Dėl Turinčių teisę išrašyti gaminių ir (ar) pakuočių atliekų sutvarkymą įrodančius dokumentus atliekų tvarkytojų sąrašo sudarymo tvarkos aprašo patvirtinimo, Nr.184“. LRS. Žiūrėta 2019 m. rugsėjo 2 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.210281/MkKGifwTuG>.
5. „Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymas, Nr.VIII-787“. TAR. Žiūrėta 2019 m. rugsėjo 2 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8D38517814F1/PtLcdOCFGB>.
6. „Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo 2, 12, 30, 34, 34-3 straipsnių, aštuntojo-1 skirsnio pakeitimo ir papildymo, Įstatymo papildymo aštuntuoju-2, aštuntuoju-3, aštuntuoju-4, aštuntuoju-5, aštuntuoju-6, aštuntuoju-7, aštuntuoju-8, aštuntuoju-9, aštuntuoju-10 skirsniais ir 16

straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymas, Nr.XI-1892“. LRS. Žiūrėta 2019 m. rugsėjo 3 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.415961>.

7. „Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymas, Nr.VIII-1183“. TAR. Žiūrėta 2019 m. rugsėjo 4 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.FFF9AE9162EE/wURCGnshVm>.

8. „Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo Nr. VIII-1183 pakeitimo įstatymas, Nr.19-8584(2)“. LRS. Žiūrėta 2019 m. rugsėjo 12 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/edd4f7c0c99811e9a56df936f065a619?jfwid=ooou0hlh6h>.

9. „Lietuvos Respublikos pakuočių ir pakuočių atliekų tvarkymo įstatymas, Nr.IX-517“. TAR. Žiūrėta 2019 m. rugsėjo 3 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.9D1ADB9E1518/dsEgEEnzsU>.

10. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2019 m. balandžio 3 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. I-6-822/2019“. Infolex. Žiūrėta 2019 m. rugsėjo 3 d. <https://www.infolex.lt/tp/1713054>.

FEATURES AND PROBLEMATIC ASPECTS OF LEGAL REGULATION OF ISSUING DOCUMENTS PROVING THE MANAGEMENT OF PRODUCT AND/OR PACKAGING WASTE

Greta Česnaitytė

Mykolas Romeris University, Public Law Institute

Summary

The article, based mainly on the method of data and document analysis and other methods such as comparative, linguistic, logical and summative, analyses the procedure of issuing documents proving the management of collectively managed product and/or packaging waste, with the exception of waste collected under the deposit system, the types of documents proving the management of product and/or packaging waste, specifies which documents proving the management of product and/or packaging waste shall be assessed in the broad sense and which in the narrow sense, documents proving the management of product and/or packaging waste shall also be classified according to the status and role of the entities issuing them. The article analyses the amendments in the existing legislation on the procedure of issuing documents proving the management of products and/or packaging waste, which established the linking testimony (confirmations) held by the waste sorters or keepers in the product and/or packaging waste management system, indicated the reasons for the need to adjust the procedure for issuing documents proving the management of product and/or packaging waste that have come into effect after the amendments to the legal acts, as well as the gaps and possible problems caused by the amendments of the legal acts. It was concluded that the legal regulation of the product and/or packaging waste management system must be improved. Proposals have therefore been made to amend the Law on Waste Management of the Republic of Lithuania and the secondary legislation, providing that entities that have to issue linking testimony (confirmations) in the product and/or packaging waste management system following the amendment of legal acts, as well as processors/exporters or collectors/mixed municipal waste handlers must be added to the List of waste managers entitled to issue documents proving the management of product and/or packaging waste so that they would have a legal interest in the legality of the linking testimony (confirmations) issued as well as, inter alia, to ensure the principle of equality of waste managers taking part in the product and/or packaging waste management system.

Keywords: packaging waste, documents proving the management of product and/or packaging waste, confirmations of producers and importers' organisations, linking testimony (confirmations) of waste sorters or keepers.

Greta Česnaitytė, Mykolo Romerio universiteto Viešosios teisės instituto doktorantė. Mokslinių tyrimų kryptys: atliekų tvarkymo teisinis reglamentavimas.

Greta Česnaitytė, Mykolas Romeris University, Public Law Institute doctoral student. Research interests: legal regulation of waste management.